

**A jogellenesen külföldre vitt gyermekekkel kapcsolatos jelenlegi
szabályozás a joggyakorlat tükrében**

Szerz : dr. Murányiné dr. Perbíró Andrea

Eger, 2018. január 6.

Bevezet

Magyarország Alaptörvénye a IV. cikkének (1) bekezdésében szinte szó szerint megismétli az Emberi Jogok Európai Egyezményének 8. cikkét, azaz *š*mindenkinek joga van ahhoz, hogy magán-és családi életét, kapcsolattartását és jó hírnevét tiszteletben tartsák.

A családjog a Polgári Törvénykönyvr l szóló 2013. évi V. törvény (továbbiakban: Ptk.) hatálybalépésével törvényi szinten is integrálódott a polgári jogi szabályok közé. Ez a változás nemcsak a családjog magánjogi háttérének és összefüggéseinek hangsúlyosabb érvényre juttatását teszi lehet vé, hanem azt is, hogy a családjogi szabályoknak a gyorsan változó társadalmi viszonyokhoz igazítása és a nemzetközi kötelezettségekkel és elvárásokkal való összhangba hozása is megvalósuljon.

Jelen tanulmány témája okán fontos kiemelni a Ptk. legjelent sebb változásai között, hogy a szül i felügyelet gyakorlása terén a szül k felel sségét helyezi a középpontba, els dleges szerepet szánva a szül k megállapodásának, melynek legfontosabb korlátja a gyermek kiegyensúlyozott életvitelének biztosítása. Kiemelt szerepet kap az ítélt képessége birtokában lév gyermek véleményének megfelelő súllyal történ figyelembe vétele minden t érint döntésben.¹

A kiskorú alatt azt a személyt értjük, aki még nem töltötte be a 18. életévét. A kiskorú gyermeknek feltétlen joga van a testi, szellemi, lelki és erkölcsi fejl dését, egészséges nevelkedését és jólétét biztosító saját családi környezetben való nevelkedéshez.

Jogszabályi háttér

A Ptk. 4:2. § (1) bekezdése szerint a családjogi jogviszonyokban a gyermek érdeke és jogai fokozott védelemben részesülnek.²

A gyermek érdekének és jogainak fokozott védelme azért szükséges, mert a gyermek korából és helyzetéb l adódóan a családi kapcsolataiban eleve a gyengébb fél helyzetében van, különleges védelemre és támogatásra szorul.

---

¹ Boros Zsuzsa, Katonáné Pehr Erika, K rös András, Makai Katalin, Szeibert Orsolya: Polgári Jog- Családjog, HVG ORAC ,Lap óés Könyvkiadó Kft.,Budapest, 2014. 25. oldal

² Polgári Törvénykönyvr l szóló 2013. évi V. törvény

šA gyermekeknek önálló jogaik vannak, amelyek életkorukból és kiszolgáltatottságukból adódó speciális helyzetük miatt jelentenek számukra védelmet. A szül nem šsöpörhetiö félre ezeket a jogokat, nem gondolhatja azt, hogy ha az szül i jogai teljesülnek, azzal a gyerekei is rendben vannak. Els sorban azért, mert a gyerek jogai általában mindkét szül jével kapcsolatosak, vagy kifejezetten a t le távol, különváltan él szül jéhez köt dnek. Másodsorban azért, mert a gyerek szükségletei ó és ezáltal jogai is ó dinamikusan változnak. í . Harmadrészt pedig nem szabad elfelejteni azt sem, hogy a gyerek önálló személyiség, ezért, ahogyan egyik feln tt jogainak érvényesülését sem lehet kipipálni egy másik feln tt jogainak az érvényesülésekor, ugyanúgy a gyerek jogai is önállóan és egyedien kell, hogy érvényesüljenek.ö³

A családjog egyik legfontosabb feladata tehát a gyermek érdekeinek kiemelt védelme, amelynek els dleges nemzetközi dokumentuma a ***Gyermekek Jogairól szóló, New Yorkban 1989. november 20-án kelt Egyezmény***, melynek 11. cikke értelmében a részes államok intézkedéseket tesznek annak érdekében, hogy megakadályozzák a gyermekek törvénytellenes külföldre utaztatását és ott tartását. Ebb l a célból el mozdítják a kétoldalú és többoldalú megállapodások megkötését, illetve a meglév megállapodásokhoz való csatlakozást.⁴

šA határokon átnyúló családjogi ügyek száma a globalizáció és ezáltal az egyre növekv mobilitás, másfel l a különváló párok ugrásszer növekedésének hatására fokozatosan emelkedik. E folyamatok eredményeként egyre növekedik a nemzetközi jogvitákban érintett gyermekek száma isö.⁵

A gyermek jogellenes elvitelének kockázata különösen magas az olyan családokon belül, amelyekben családi kapcsolati problémák állnak fenn, különösen a vegyes

---

³ Gyurkó Szilvia: Rám is gondoljatok. A gyerekközpontú válás lépései, bookline 2015., 48. oldal

⁴ Kúria Joggyakorlat elemz csoport: A jogellenesen Magyarországra hozott gyerekek visszavitelével kapcsolatos eljárások vizsgálatára létrehozott joggyakorlat elemz csoport 2013.EI.II.G.1/14. számú összefoglaló véleménye, az összefoglaló véleményt készítette K rös András, a joggyakorlat elemz csoport vezetője

⁵ Az Európai Bizottság tájékoztató füzet: Különválás nemzetközi családknál, a gyermek határokon túli, szül általi jogellenes elvitele, 2014. 1. oldal

állampolgárságú, különvált szülők esetében, továbbá az olyan családokban ahol kapcsolattartási problémák vannak.⁶

A szülői felügyeleti jogok gyakorlása során egyre gyakrabban fordul a felek elmélyült haragos viszonya miatt, hogy a szülői felügyeleti jogokat gyakorló szülő akként akadályozza meg a különélő szülő részére a kapcsolattartást, hogy a gyermekkel huzamosabb időre külföldre utazik, vagy a másik esetben, amikor a különélő szülő a kapcsolattartás gyakorlása során a gyermek átadását megtagadja, vele külföldre távozik. A Családjogi Könyv feljogosítja mind a szülőt, mind a gyámhatóságot arra, hogy a gyermek kiadását követelheti attól, aki a gyermeket jogtalanul tartja magánál. A szülői felügyelet gyakorlása iránti perek elkülönülnek a gyermek kiadása iránti pertől, melyben nem vizsgálható, hogy a perindításra jogosult mennyiben alkalmas a gyermek gondozására, nevelésére. Ezekben a perekben azt kell tisztázni, hogy az, aki ellen a pert megindították, a gyermeket valóban jogtalanul tartja-e magánál.⁷

A gyermek visszavételének elrendelése tehát nem a szülői felügyelet tárgyában való döntés, hanem a megsértett szülői felügyeleti jogok helyreállítása, abból kiindulva, hogy ez a gyermek elsődleges érdeke.⁸

A Hágai Gyermekelviteli Egyezmény és a Brüsszel II.A. Rendelet összevetése:

A jogellenesen külföldre vitt gyermek kiadására akkor kerül sor, amikor a gyermeket magánál tartani kívánó szülő a helyzetét úgy akarja biztosítani, hogy jogellenesen egy másik országba viszi. A gyermekkel kapcsolatos szülői felügyeleti jogok nemzetközi védelme, valamint a gyermek kiadásának biztosítása érdekében született meg a ***Gyermekek Jogellenes Külföldre Vételének Polgári Jogi Vonatkozásairól szóló 1980. évi Hágai Egyezmény*** (a továbbiakban: ***Egyezmény***), melyhez hazánk is csatlakozott és kihirdetéséről az 1986. évi 14. tvr. szól.

---

⁶ Kerpel Éva: Jogellenes gyermekelvitel: meg lehet-e elzárni?, Budapest, Család, gyermek, ifjúság, 2010/3., 17. oldal

⁷ Filó Erika és Katonáné Pehr Erika: Gyermeki jogok, szülői felelősség és gyermekvédelem, HVG-ORAC Kiadó, Budapest 2015., 90.old.

⁸ Kúria Joggyakorlat elemző csoport: A jogellenesen Magyarországra hozott í

Az Egyezmény célja, hogy gyors segítséget nyújtson a jogellenesen elvitt vagy ott elrejtett gyermekek azonnali visszajuttatásához, a megsértett szülői felügyelet visszaállításához, illetve a gyermekkel való megfelelő kapcsolattartáshoz, a láthatási jog gyakorlásának tényleges biztosításához, tekintettel arra, hogy az azonnali visszavitel ó zavarmentes láthatás ó a gyermek legfőbb érdeke. Az Egyezmény alapján indult eljárásban annak az országnak az anyagi jogát kell alkalmazni, ahonnan a gyermeket elhozták.⁹

Az eljárás megindítására kizárólag a 16. életévüket be nem töltött gyermekek jogellenes elvitele vagy visszatartása miatt van lehetőség.¹⁰

Az Egyezmény megszületésekor a Hágai Nemzetközi Magánjogi Konferencia és a csatlakozó államok is azt remélték, hogy ezzel a normával sikerül visszazorítani azokat az eseteket, amikor az egyik szülő jogellenes eszközzel - vagyis a gyermek tartózkodási helyének tartós megváltoztatásával ó kész tények elé állítja a másik szülőt. Az Európai Unió kibővítésével azonban lecsökkentek a távolságok, mely megkönnyítette az utazást, melynek következtében a gyermekelviteli ügyek is megsaporodtak.¹¹

Az alkalmazandó jogot, az eljárási szabályokat az egyezmény fektette le. Szélesebb körben, kizárólag az európai Unió tagállamai vonatkozásában ó Dánia kivételével ó közvetlenül alkalmazandó jogforrás a Tanács 2201/2003/EK (2003. november 27.) Rendelete a házassági ügyekben és a szülői felelősségre vonatkozó eljárásokban a joghatóságról, valamint a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról szóló Brüsszel II. A Rendelet (a továbbiakban: Rendelet), mely az Egyezményben foglalt rendelkezéseket egészíti ki, illetve új alapokra helyezte az Egyezmény alkalmazásának feltételeit, ennek szabályait 2005. március 1. után indult ügyekben kell alkalmazni. A Rendelet célja, hogy az Európai Unión belül a Hágai gyermekelviteli Egyezményben megfogalmazott törekvések még inkább érvényesüljenek, azaz egyrészt megelőzzék a gyermekek Unión belüli jogellenes külföldre vitelét, ha pedig megtörtént, meggyorsítsák az eljárást, hogy a gyermek minél hamarabb visszakérülhessen abba a

---

⁹ Filó ó Katonáné: Gyermeki jogok, í 90-91. old.

¹⁰ Hágai Egyezmény 4. cikk

¹¹ dr. Kozák Henriett: A gyermek szokásos tartózkodási helyének értelmezése a joggyakorlatban, Családi Jog., 2013. 2. szám, 10. oldal

tagállamba, ahol az elvitelét közvetlenül megelőzően szokásos tartózkodási hellyel rendelkezett.¹²

A Rendelet a Hágai Egyezményvel karöltve tette ki célul, hogy megelőzze a gyermekek jogellenes elvitelét az Európai Unióban. A Rendelet újdonsága, hogy kapcsolattartási és a gyermek visszaadásával kapcsolatos ügyekben megszüntette az exequatur eljárást, vagyis e határozatokat bármely tagállam közvetlenül és automatikusan köteles elismerni, és a gyermekelvitel megakadályozására új szabályokat iktatott be, amely a gyermek visszaadását gyorsabban és hatékonyabban biztosítja.¹³ A Rendelet 11. cikke tovább szigorította az Egyezmény visszavittel kapcsolatos rendelkezéseit, melynek feltételezhetően az volt a célja, hogy elvegyék az uniós polgárok kedvét attól, hogy a gyermekeket jogellenesen egyik tagállamból a másikba vigyék. A gyermek visszaadásával kapcsolatos bírósági eljárás határidejét csökkentette: a bíróságnak a gyermek visszaadására irányuló kérelem beérkezését követően hat héten belül meg kell hoznia a döntését. A gyermek visszaadását kérelmező felet és őt ha annak akadálya nincs, a gyermeket is kötelező meghallgatni az eljárás során.

A Hágai Egyezményhez képest a Rendelet 11.cikk (2) bekezdése értelmében biztosítani kell, hogy a gyermek az eljárás során lehetőséget kapjon a meghallgatásra. A gyermek életkorára, vagy érettségi szintjére hivatkozva mellőzhető a meghallgatása, de nem megengedett a mellőzés a soron kívüliség betartása miatt. A gyermek visszaviteléről határozó bíróságnak kell mérlegelnie a meghallgatás lehetőségét, amennyiben azok a konfliktusok, amelyek a gyermek felügyeletének az egyik szülőre való ruházására vonatkozó döntést szükségessé teszik, és az ahhoz kapcsolódó feszültségek olyan helyzeteknek minősülnek, amelyekben a gyermek meghallgatása helytelennek vagy akár károsnak tekinthető az e feszültségeknek gyakran kitett, és azok káros hatásaitól szenvedő gyermek pszichikai egészségére. A meghallgatás tehát nem jelenthet abszolút kötelezettséget, hanem azt minden egyes esetben a gyermek mindenek felett álló érdekéhez kapcsolódó követelmények alapján kell mérlegelni. A témában kutató nemzetközi jogászok álláspontja szerint a 11. cikk alkalmazása valóban módosította a visszavitel iránti eljárásokat, abban a gyermek hangsúlyosabb szerephez jutott az elírt

---

12 dr. Kozák Henriett: Isabel Pape: Internationale Kindesentführung, Könyvismertetés, Családi Jog, HVG-ORAC, XIII. évfolyam, 2015. szeptember, 50. oldal

13 Kúria Joggyakorlat elemző csoport: A jogellenesen Magyarországra hozott

meghallgatás által, a (6) és (8) bekezdések alkalmazásával csökkent az elvitel iránti kérelemről döntő bíróság joggal való visszaélésének esélye.¹⁴

Az Unió belüli elvitel esetében a Hágai Gyermekelviteli Egyezmény rendelkezései a Brüsszel II. A. Rendelet 11. cikk (2)-(8) bekezdéseivel összhangban alkalmazandó, elsősorban a Brüsszel II. A. Rendelet, gyakorlatilag Hágai Gyermekelviteli Egyezmény multilaterális fenntartásaként működik.¹⁵

A Brüsszel II. A. Rendelet 2. cikkének 11. pontja határozza meg a jogellenes elvitel feltételét, amikor kimondja, hogy *šamennyiben az sérti a határozat vagy jogszabály alapján, illetve azon tagállam joga szerint jogilag kötelező megállapodás útján szerzett felügyeleti jogokat, ahol a gyermek közvetlenül az elvitel vagy visszatartás eltt szokásos tartózkodási hellyel rendelkezett, feltéve hogy az elvitel vagy visszatartás id pontjában a felügyeleti jogokat közösen vagy önállóan ténylegesen gyakorolták volna, ha az elvitelre vagy visszatartásra nem kerül sorí ő*

A Hágai Egyezmény 3. cikke szerint a gyermek elvitele vagy elrejtése jogellenes, ha az
a.) *sérti az azon szerződés állam jogrendszere szerint egy személynek ítélt felügyeleti jogot, amelyben a gyermeknek az elvitelét vagy elrejtését közvetlenül megelőzően a szokásos tartózkodási helye volt; és*

b.) *ezeket a jogokat az elvitel vagy elrejtés id pontjában ő együttesen vagy külön-külön ő gyakorolták vagy azok gyakorlásában éppen az elvitel vagy elrejtés akadályozta meg az arra jogosultat.*

Mind ezekből következik tehát, hogy a jogellenes elvitel alapvető feltétele, hogy létezen olyan határozat, kötelező megállapodás, jogszabályi rendelkezés, amely szülői felügyeleti jogot keletkeztet és amelynek a rendelkezéseit sérti a gyermek elvitele.¹⁶

Korábban a Legfelsőbb Bíróság abban a kérdésben, hogy a magyar jog szerint mikor jogellenes a külföldre vitel a PK. 284. számú állásfoglalása alapján járt el, a Ptk. Családjogi Könyvének megváltozott rendelkezéseire tekintettel a Kúria 1/2014.PJE határozata hatályon kívül helyezte.

---

14 dr. Kozák Henriett: Isabel Pape: Internationale Kindesentführung, Könyvismertetés, Családi Jog, HVG-ORAC, XIII. évfolyam, 2015. szeptember

15 dr. Kozák Henriett: A gyermek jogellenes külföldre vitelével kapcsolatos eljárások eladása, ELTE JOTOKI, Családjogi szakjogász képzés, 2016. november 18-i eladása

¹⁶ Wopera Zsuzsanna: Az európai családjog kézikönyve, HVG-ORAC Lap-és Könyvkiadó kft., Budapest, 2012., 98. oldal

A szokásos tartózkodási hely meghatározása:

A szokásos tartózkodási hely, mint legfőbb kapcsolótényező az európai családjogban mind a joghatósági, mind a kollíziós jogi rendelkezések körében, ennek ellenére nincs jogszabályi definíciója. Lényeges kérdés a házassági, szülői felügyelet iránti, tartási és öröklési perekben egyaránt. Értelmezését ma már az Európai Bírósági döntések is segítik. Fontos kiemelni, hogy elhatárolandó a gyermek egyszeri jelenlétét!¹⁷

A szokásos tartózkodási hely megállapítása az elmúlt több, mint húsz évben egyre fontosabbá, és ezáltal bonyolultabbá vált nemcsak a nemzetközi, hanem a hazai családjogban is. Míg kezdetben hazánkban csak a jogellenesen elvitt gyermekek visszavitele iránti eljárásokban volt jelentősége, mára az európai családjog legfontosabb fogalmává vált. Számos nemzetközi ügyben megkerülhetetlen annak megállapítása, hogy a félnek, illetve a kiskorú gyermeknek hol volt a bíróság megkeresésének időpontjában a szokásos tartózkodási helye.¹⁸

A gyermek szokásos tartózkodási helyének fogalmát sem az Egyezmény, sem a Rendelet nem határozza meg. Annak helyét az adott ügy egy konkrét tényállásában szereplő valamennyi körülmény alapján, az Egyezmény céljára tekintettel, a nemzeti jogtól függetlenül kell megállapítani. *„Az Európai Bíróság több ügyben is leszögezte, hogy a szokásos tartózkodási hely mögöttes jelentést tartalmát a gyermek alapvető érdekeinek figyelembevételével kell meghatározni.”*¹⁹

A Kúria jogelődjének, a Legfelsőbb Bíróságnak az EBH 2003.950 számú Elvi Határozata szerint *a gyermek szokásos tartózkodási helye alatt azt a helyet kell érteni, amely huzamosabb ideig, és akár a véglegesség szándéka nélkül is a szülő és a gyermek együttélésének természetes és zavartalan helyszíne, ideértve a megfelelő közös lakást, a gyermeket ellátó szülő munkahelyét és azt a mikroközösséget is, ahová a gyermek az adott időszakban beilleszkedett. A szokásos tartózkodási hely a fenti feltételek*

---

¹⁷ dr. Kozák Henriett: A gyermek jogellenes külföldre vitelével kapcsolatos eljárásokról 2016. november 18-i előadás

¹⁸ dr. Kozák Henriett: A gyermek szokásos tartózkodási helyének í 8. oldal

¹⁹ dr. Kozák: A gyermek szokásos tartózkodási helyének í 11. oldal

*megvalósulása esetén nem függ attól, hogy azt a felügyeleti jogot együttesen gyakorló szülők nem szánták véglegesnek.*²⁰

A bíróságok a gyermek szokásos tartózkodási helyének meghatározása során az alábbi tényezőket veszik figyelembe: mennyi ideig és milyen rendszerességgel tartózkodott ott a gyermek, a gyermek családi és társadalmi beilleszkedését, valamint kötelességét. A bíróság tekintettel van arra, hogy a gyermeket milyen mélységű és minőségű kapcsolatok fűzik azokhoz a személyekhez, akikkel együtt lakik, akikkel szabadidős tevékenységét tölti vagy akár a kortársaihoz. A szokásos tartózkodási hely meghatározása során a gyermek életkorának különös jelentősége van. Életkoruk alapján a gyermekek között alapvetően három ócsecsemő, kisgyermek, iskoláskorú kamasz ó kategóriát állapíthatunk meg. A csecsemők szociális és családi környezete megegyezik az őket ténylegesen gondozó családtagjával, aki rendszerint az édesanyja, a kisgyermeknek a családi környezete, a vele együtt élő és róla gondoskodó személyek, valamint a gyermek nyelvi szocializációja és a gyermeknevelési intézményhez való kötelessége. Az iskoláskorú kamaszok esetén a családi kapcsolatok, a kortárskapcsolatok, valamint a rendszeres szabadidős és sporttevékenységek gyakorlásának a helyszíne a meghatározó.²¹ Mindezek mellett a bíróságok figyelembe veszik a gyermek nyelvismeretét, a szülő munkavégzési vagy megbízási szerződésének tartalmát, a tartózkodás tartamát az adott tagállamban, valamint a költözés indokát és körülményeit, amely körülmények arra engednek következtetni, hogy a tartózkodás ideiglenes jellegű volt-e vagy sem.²²

A gyermek állampolgárságának a jogellenes elvitel miatti eljárásban nincs jelentősége.

Az eljárás menete

Az eljárás azzal indul, hogy a gyermek szokásos tartózkodási helyén maradt szülő egy, a gyermek visszaadására irányuló kérelmet nyújt be ő az Egyezmény szerinti formanyomtatványon ő a gyermek szokásos tartózkodási helye szerinti központi hatósághoz, vagy a gyermek elvitelének országa szerinti központi hatósághoz, avagy az

---

²⁰ Kúria Joggyakorlat elemző csoport: A jogellenesen Magyarországra hozott

²¹ Kozák Henriette előadása, HVG-ORAC Lap-és Könyvkiadó honlapja, Budapest, 2014. május 29.

²² Wopera: Az európai családjogi 82-83. oldal

elvitel szerinti bírósághoz.²³ Magyarországon a központi hatóság szerepét az Igazságügyi Minisztérium, Nemzetközi Magánjogi F osztálya, valamint a mellette működő Emberi Erőforrások Minisztériuma (EMMI) tölti be eltérő feladatmegosztással. A kérelemnek tartalmaznia kell a kérelmező, a gyermek, és azon személy személyazonosságával kapcsolatos információt, aki feltehetően elvitte vagy elrejtette a gyermeket, annak a körülménynek a megjelölését, amelyre a kérelmező a gyermek visszavitele iránti kérelmét alapítja, minden lehetséges információt a gyermek valószínű tartózkodási helyéről.²⁴ Sajnálatos módon, amennyiben a szülő nem tudja, hogy melyik országba vitték el a gyermekét, abban az esetben a központi hatóságok nem tudnak részére segítséget nyújtani, és az eljárás nem folytatható le. A rendőrség a jogellenes elvitellel kapcsolatos ügyekben kizárólag akkor jár el, ha a kiskorú veszélyeztetése, kiskorúval való kapcsolattartás akadályozása, vagy a kiskorú elhelyezésének megváltoztatásában nincselekmények gyanúja miatt feljelentés érkezett a hatósághoz.²⁵ Amikor a kérelmező a külföldi központi hatóság segítségét veszi igénybe, akkor a külföldi hatóság továbbítja a kérelmet az Igazságügyi Minisztérium Nemzetközi Magánjogi F osztályához, aki megküldi a kérelmet a kizárólagos hatáskörrel rendelkező Pesti Központi Kerületi Bírósághoz, amennyiben külföldről Magyarországra hozzák a gyermeket jogellenesen. A bíróság eldönti a gyermek visszaadására, a láthatási jog biztosítására, vagy megszervezésére irányuló eljárás egy nemperes gyorsított eljárás. A korábban is említettek szerint egy maximális 6 hetes időtartam alatt a bíróság megvizsgálja, hogy a visszavitel elrendelésének az Egyezmény szerinti feltételei fennállnak-e. A bizonyítási eljárás körében a bíróság az alábbi szempontokat veszi figyelembe: történt-e az Egyezmény által jogellenesnek minősített elvitel vagy visszatartás, melynek bizonyítása a kérelmezőre hárul; második lépésben meg kell határozni, hogy a gyermek melyik országban rendelkezett szokásos tartózkodási hellyel. Ezt követően a bíróság azt tekinti át, hogy a szokásos tartózkodási hely államának joga szerint jogellenesnek minősül-e a gyermek elvitele vagy visszatartása. Végezetül kell vizsgálni, hogy a visszaadás megtagadásának valamely oka fennáll-e.²⁶

Mind a nemzetközi, mind a nemzeti jogforrások egyaránt arra az álláspontra helyezkednek, hogy a gyermek érdeke elsődlegesen a megsértett szülői felügyeleti vagy

---

²³ Hágai Egyezmény 21. cikk

²⁴ Hágai Egyezmény 8. cikk

²⁵ 2012. évi C. törvény (továbbiakban: Btk.) 208.§, 210.§, 211. §

²⁶ <http://www.arsboni.hu/a-gyermek-jogellenes-kulfoldre-vitele.html>, 2016.szeptember 2.

láthatási jog azonnali helyreállítása, ezért a gyermek jogellenes elvitele vagy visszatartása esetében a gyermek visszavitelét haladéktalanul el kell érni és ennek elutasítására csak egyedi és kellően indokolt esetben kerülhet sor.²⁷

A gyermek visszavitelének elrendeléséhez szükséges feltételek:

A gyermek visszavitelének elrendelése érdekében indított eljárásban a bíróságnak két lépésben kell döntenie:

1. történt-e jogellenesnek minősített elvitel vagy visszatartás,

2. a visszavitel megtagadható-e bizonyos körülmények fennállására tekintettel.

Az első vizsgálat tárgya tehát: az Egyezmény szerinti feltételek fennállnak-e :

- a.) a gyermek szokásos tartózkodási helye abban a tagállamban volt-e az elvitelt megelőzően ahová a visszavitelt kérik?
- b.) ezen állam joga szerint az elvitel jogellenes volt-e?
- c.) a kérelmező az elvitelt megelőzően a felügyeleti jogát ténylegesen gyakorolta-e ?
- d.) a gyermek a 16. életévét betöltötte-e, tekintettel arra, hogy abban az esetben az Egyezmény nem alkalmazható.²⁸

Fontos kérdés annak tisztázása, hogy a kérelmező a szokásos tartózkodási hely államának joga szerint rendelkezett-e az Egyezmény 5. cikkének a.) pontja, illetve a Rendelet 2. cikkének 9. pontja szerint meghatározott szülői felügyeleti joggal. Ennek megfelelően a kérelmezőnek a felügyeleti jogosultságát hivatalos határozattal kell igazolnia. Azonos megítélés alá esik azonban, hogy a kérelmező kizárólagosan volt jogosult a felügyeleti jogok gyakorlására vagy a másik szülővel közösen. Nagyon lényeges szempont, hogy a kérelmező a szokásos tartózkodási hely államának joga szerint ténylegesen gyakorolta-e az őt megillető szülői felügyeleti jogokat a gyermek elvitelének időpontjában.

---

²⁷ Kúria Joggyakorlat elemző csoport: A jogellenesen Magyarországra hozott ítéletek
²⁸ Kúria Joggyakorlat elemző csoport: A jogellenesen Magyarországra hozott ítéletek

A gyermek visszaadásának megtagadási okai

Annak ellenére, hogy a Rendelet elsődleges célja, hogy a gyermek jogellenes elvitele vagy visszatartása esetén a visszavitelt soron kívül elérje, lehet vé kell tenni azon tagállam bírósága számára, ahová a gyermeket jogellenesen elvitték, vagy ahol jogellenesen visszatartják, hogy kell en indokolt esetben elutasítsa a gyermek visszavitelét.²⁹

A visszavitel elrendelésére irányuló döntéshozatal második lépése tehát annak vizsgálata, nem áll-e fenne valamely, az Egyezményben nevesített körülmény, amely kivételesen, az elvétel jogellenessége ellenére lehet vé teszi a visszavitel elrendelésének megtagadását.³⁰

Az Egyezmény 13. cikke szerint az adott állam igazságügyi szervei akkor nem kötelesek elrendelni a gyermek visszavitelét, ha az azt ellenző személy, intézmény vagy szerv bizonyítja, hogy a gyermek feletti felügyeleti joggal rendelkező személy az elvétel vagy elrejtés időpontjában nem gyakorolta ténylegesen e jogokat, illetve elzárva vagy utólag hozzájárult az elvételhez. Abban a további esetben is megtagadható a visszavitel, ha a gyermek visszavitele testi vagy lelki károsodásnak tenné ki vagy bármi más módon elviselhetetlen helyzetet teremtene számára.³¹ Amikor maga a gyermek, aki elérte az érettségnek azt a fokát, hogy véleményét figyelembe lehet venni, ellenzi a visszavitelét, akkor a bíróság szintén megtagadhatja a visszavitel elrendelését. Az e cikkben meghatározott körülmények mérlegelése során az igazságügyi és államigazgatási szervek figyelembe veszik a gyermek szociális háttérével a gyermek szokásos tartózkodási helye szerinti Központi hatóság vagy más hatóság által szolgáltatott információt.³²

A Rendelet 11. cikkének (4) bekezdése az Egyezményhez képest is korlátozza azon a tagállam bíróságának a gyermek elvitele iránti kérelem elutasításának jogát, ahová a gyermeket jogellenesen elvitték. E rendelkezés szerint ugyanis kizárt a kérelem

---

²⁹ Wopera: Az európai családjogi író, 110-111.old.

³⁰ Kúria Joggyakorlat elemző csoport: A jogellenesen Magyarországra hozott író

³¹ Hágai Egyezmény 13. cikk a.) és b.) pont

³² dr. Kozák Henriett: A gyermek jogellenes külföldre vitelével kapcsolatos író 2016. november 18-i előadás

elutasítása az Egyezmény 13. cikk b.) pontja alapján ó ha bizonyítja, hogy a gyermeket visszavitele testi vagy lelki károsodásnak tenné ki, vagy bármi más módon elviselhetetlen helyzetet teremtene számára ó amennyiben megállapítást nyer, hogy megfelelő intézkedések történtek annak érdekében, hogy visszavitele után biztosítsák a gyermek védelmét. Ezzel összefüggésben, ha a kérelmezett szül a jogellenesen elvitt gyermek visszaadására irányuló eljárásban hivatkozik először a másik szül veszélyeztetet magatartására és emiatt ó korábbi jelzés hiányában ó a szokásos tartózkodási hely államában még semmilyen intézkedés meghozatalára nem került sor, a magyar hatóság elegendőnek tartja az érintett tagállam illetékes gyermekvédelmi szervének megnyilatkoztatását arról, hogy ha a veszélyeztetettség fennáll, milyen védelmi intézkedéseket tudnak foganatosítani.³³

A Brüsszel II. A. Rendelet 11. cikk (5) bekezdése értelmében a bíróság nem utasíthatja el a gyermek visszavételére irányuló kérelmet, kivéve ha a gyermek visszavételét kérelmező személy lehetőséget kapott a meghallgatásra.

A bíróságok a visszaviteli eljárást az Egyezmény keretei között tartják, és nem engedik a bizonyítást olyan kérdésekben, amelyek a szülői felügyeleti jogok rendezése iránti perre tartoznak ó melyik szülő alkalmasabb a gyermek testi, szellemi és erkölcsi fejlődéséhez - . Széles körű bizonyítást egyébként a Rendelet által előírt rövid határidő sem tesz lehetővé, ezért a visszavitel elrendelésének megtagadására csak valóban indokolt esetben került sor.³⁴

őA magyar bírói gyakorlat ó más országok gyakorlatához hasonlóan ó a visszavitel megtagadását kivételesnek tartja és megszorítóan értelmezi. Ténylegesen gyakoroltnak tekinti a szülői felügyeleti jogot akkor is, ha a szülőnek azért nem volt módja élni ezzel a jogával, mert a másik szülő azt a gyermek önkényes elrejtésével vagy elvitelével megakadályozta. Nem ismeri el a szülő elvitelhez való hozzájárulásának azokat az eseteket, amelyekben a szülő a gyermek külföldre utazásához, ideiglenes külföldön tartózkodásához ugyan hozzájárult, ám nem egyezett bele abba, hogy a másik szülő a gyermekkel véglegesen vagy tartósan külföldön telepedjen le. Az Egyezmény 13. cikk a.)

---

33 Kúria Joggyakorlat elemző csoport: A jogellenesen Magyarországra hozott í

34 Kúria Joggyakorlat elemző csoport: A jogellenesen Magyarországra hozott í

*pontjának szövege szerint a jogelleneségen nem változtat az elzetes vagy utólagos hozzájárulás, de bármelyik alapot ad a visszaviteli kérelem elutasítására.*³⁵

Jogeset

Hazai vonatkozása miatt nem megkerülhet a Shaw kontra Magyarország ügy (2011.), amelyben mindkét fél az ombudsmanhoz is fordult. Az ír állampolgárságú, Franciaországban él felperes apa és magyar felesége 2005-ben elváltak Franciaországban és a francia bíróság közös szülői felügyeletet állapított meg kiskorú gyermekük felett. A magyar édesanya 2007. év decemberében Magyarországra hozta a gyermeket, iskolába íratta az apa beleegyezése nélkül, és nem tért vissza vele Franciaországba, nem volt hajlandó átadni a gyermeket az apának, aki többször kérte a kapcsolattartás végrehajtását. Az apa 2008. év elején az illetékes magyar bírósághoz fordult, mely a Hágai Egyezmény alapján elrendelte a gyermek visszaadását. A bíróság határozatában kimondta, hogy a gyermeket jogtalanul tartják Magyarországon és egyben utasította az anyát, hogy vigye vissza Franciaországba. A strassbourgi bíróság szerint a magyar hatóságok csupán pénzbírság kiszabásával próbálták rávenni az anyát a végrehajtás foganatosítására, aki viszont a határozatban foglalt felhívásnak önként nem tett eleget. A francia bíróság idközben az apát nevezte ki a gyermek törvényes gyámjának és feljogosította arra, hogy jogait Magyarországon is érvényesítheti. 2009. évben az anya ellen a párizsi bíróság elfogató parancsot adott ki és őrizetbe is vették, azonban egy nap múlva elengedték, melynek következtében az anyának és gyermekének nyoma veszett. A felperesi apa szerint, a magyar hatóságok nem tettek meg minden szükséges lépést annak érdekében, hogy a tőle jogtalanul elvitt gyermeket visszakaphassa³⁶. *„Az Emberi Jogok Európai Bírósága elmarasztalta Magyarországot a gyermek visszaadása iránti eljárás elhúzódása és ezzel kapcsolatban a külföldön él kérelmező családi életéhez való jogának megsértése miatt. A Bíróság megállapította a jogsértést amiatt is, hogy a gyermek visszavitelét elrendelő jogerős végrehajtható határozat meghozatala és a rendőrség közreműködésével folytatott első végrehajtási cselekmény között indokolatlanul hosszú idő telt el. A Bíróság ítéletében kimondta továbbá, hogy bár ezen az érzékeny területen kényszerintézkedések alkalmazása*

³⁵ Kúria Joggyakorlat elemző csoport: A jogellenesen Magyarországra hozott í

³⁶ www.origo.hu/nagyvilag/20110728-elrabolt-ir-kislany-marasztalta-el-magyarorszagot-a-strasbourggi-birasag.html, 2016. szeptember 2.

*gyermekkel szemben nem kívánatos, a gyermekekkel együtt él szül jogellenes magatartása esetén szankciók alkalmazása nem zárható ki.*³⁷

Mediáció a jogellenes gyermekelviteli ügyekben

A személyes konfliktusokkal terhelt, érzelmi töltet vitákban, amelyek túlnyomórészt családi ügyek, és még inkább jelen van, hogy a felek egymással szembeni negatív indulatai miatt az alapkonfliktus megsokszorozódik. Nem véletlen, hogy éppen ezekben az ügyekben érzi magát a fél a legkiszolgáltatottnak. Sokszor, ha a feleknek lehetne segítségük, hogy ne a perbeli, hanem a valós érdekeik, szükségleteik mentén gondolkodjanak, sokkal hamarabb és nagyobb eséllyel jutnának el a mindkettőjüket megelégedettséggel elölt végeredményhez.³⁸

A bírósági közvetítés egy olyan speciális konfliktuskezelési módszer, amely a pert megelőzi, vagy el segíti a hatósági, illetve a bírósági eljárás befejezését egy független, pártatlan harmadik személy támogató közreműködésével a felek megelégedését szolgáló megállapodás létrejöttével.

A közvetítés céljai között fontos kiemelni, hogy el segítse a vitás felek közötti kommunikációt, a felek között felépített kapcsolat által támogassa a bizalom kialakulását és megerősödését akként, hogy a felek pozicionális tárgyalását érdek alapú tárgyalássá alakítsa át. A sikeres mediáció által a felek közötti versengés együttműködéssé alakul át azáltal, hogy feltárja a konfliktusok mögött rejlő érdekeket és valódi szükségleteket.

Mindezekből következően a közvetítés alapfeltétele, hogy a felek elfogadják egy pártatlan, külső fél szakmai és konfliktusokhoz értő segítségét, értsék és elfogadják, hogy a közvetítési folyamatban a tartalomért felelősek, míg a keretek tartásáért a közvetítő felel. A mediációban a felek anyagi, időbeli, személyi okok miatt kerülni akarják a vitarendezés peres formáját.

---

³⁷ Kúria Joggyakorlat elemző csoport: A jogellenesen Magyarországra hozott í

³⁸Éliás Eszter - Gyengéné Nagy Márta - Jele Judit és Kiss Károly és Krös András és Krémer András: A bírósági közvetítésről és mindenkinél, HVG ORAC Lap-és Könyvkiadó Kft. 2016. 11. oldal

Tekintettel arra, hogy az emberek általában vágnak arra, hogy minél hamarabb nyugalom legyen az életükben, ennél fogva meg akarják oldani a problémájukat, mert fontos számukra a kapcsolat, az együttműködés és a megfelelő kommunikáció kialakítása és fenntartása.

A közvetítés igen fontos alapelvei az önkéntesség, a jövőre orientáltság, a titoktartás és a pártatlanság, semlegesség.

A mediáció, a közvetítés az egyik legaktuálisabb téma napjainkban nemcsak nálunk, hanem más országokban is. Az Európai Unió kibővülése a munkaerő szabad áramlásának következtében jelentősen megnövelte a határokon átvitel jogviták számát és felértékelte az azok rendezésére igénybe vehető nemzetközi jogi eszközök szükségességét. A határokon átnyúló mediáció jelentősége a családok internacionalizálódásával, a vegyes házasságkötések és bontások számával az elmúlt évtizedben jelentősen nőtt. A gyermek jogellenes elvitele egyike azoknak a nemzetközi családjogi vitáknak, amelyek a legkritikusabb helyzetet teremtik valamennyi érintett számára, és aminek a megoldása jogi úton ritkán vezet jó megoldásra. A közvetítés szerepe az, hogy megpróbálja peren kívüli egyezséget elérni a jogellenes külföldre vitelt elkövető szülő és a másik szülő között, miközben a gyermek kiemelt érdekei élveznek előnyt. Minden gyermeknek joga van mindkét szülőjéhez, melyek közül bármelyik kérheti közvetítési eljárást.³⁹

Az Európai Unió kiemelt figyelmet fordít a jogellenesen külföldre vitt gyermekek ügyeiben a mediáció gyakorlatának a fejlesztésére is, ezt igazolja az európai parlamenti közvetítési intézményének a létrehozása.

A jogellenes gyermekelviteli eljárások gyorsasága és rövid tartama miatt az eljárás legelején célszerű kezdeményezni a mediációt, ami ha az előzetes megbeszélés eredményes, a továbbiakban a bírósági eljárással párhuzamosan folyik. Nincs azonban akadálya annak, hogy a felek szélesebb körű megállapodást kössenek, mint amit az egyezségben a bíróság jóváhagy. Nincs akadálya annak sem, hogy a bíróság akkor is jóváhagyja a mediációs megállapodás kapcsolattartásra vonatkozó rendelkezéseit, ha

---

³⁹ Forrás: europarl.europa.eu/aboutparliament/hu/kozvetito-jogellenes-gyermekelvitel

nem rendelkezik joghatósággal a szülői felügyeletet érintő kérdésekre vonatkozó döntéshozatalra.⁴⁰

A határokon átvitel mediáció egyik sajátossága, hogy párhuzamosan folyik a jogellenes gyermekelviteli ügyekben a bírósági tárgyalással, mert annak a bírónak, aki a jogellenes visszavitel tárgyában dönt, meg kell ismernie a mediációs eljárás eredményét is.

A határokon átnyúló mediációnak két fő alkalmazási területe a külföldi elemeket is tartalmazó családjogi perek, valamint a jogellenes gyermekelviteli eljárások.⁴¹

Az Európa Tanácsnak a gyermekbarát igazságszolgáltatásról szóló 2010. évi iránymutatása kifejezetten kiemeli a gyermeket érintő eljárásokban a mediáció alkalmazását, amit az Európai Unió is fokozottan támogat. A gyermeket érintő jogviták békés megoldásának egyik fő nem vitásan hatékony eszköze lehet a mediáció alkalmazása a jogellenes gyermekelviteli eljárásokban is.

A határokon átnyúló és így a jogellenes gyermekelviteli eljárásoknak is nagyon fontos kérdése a kapcsolattartás megvalósulása. Pontosan ezért nincs akadálya annak, hogy a bíróság akkor is jóváhagyja a mediációs megállapodás kapcsolattartásra vonatkozó rendelkezését, ha nem rendelkezik joghatósággal a szülői felügyeletet érintő kérdésekre vonatkozó döntéshozatalra. A szülői anyagi erőforrásaira figyelemmel a személyes találkozás megvalósulásán túl a skype-on és videókonferenciával történő e-mediáció lehetőségeit is ki kell alakítani.⁴²

A határokon átnyúló mediáció sajátossága, hogy párhuzamosan folyik a jogellenes gyermekelviteli ügyekben a bírósági tárgyalással, mert a bírónak, aki a jogellenes visszavitel tárgyában dönt, meg kell ismernie a mediációs eljárás eredményét is.

---

⁴⁰Éliás - Gyengéné Nagy - Jeleó Kiss ó K rös ó Krémer: A bírósági közvetítésr l...142. oldal

⁴¹Éliás - Gyengéné Nagy - Jeleó Kiss ó K rös ó Krémer: A bírósági közvetítésr l...142. oldal

⁴² Kúria Joggyakorlat elemző csoport: A jogellenesen Magyarországra hozott í

A jogellenesen Magyarországra hozott gyermekek visszavételével kapcsolatos eljárásról

A jogellenesen hazánkba hozott vagy itt tartott gyermek visszavételére irányuló eljárások száma nem nagy, de a döntés befolyásolja az ország külföldi megítélését, ugyanakkor több esetben jelentősen felkavarja a közvéleményt. A visszavételt elrendelő döntés végrehajtása érzékeny terület a gyermek és a vele együtt élő szülő szempontjából, a végrehajtás elmaradása a külön élő szülő és hosszabb távon a gyermek érdekeinek sérelmével jár és a családi élethez fűződő alapvető emberi jogokat érint.⁴³

A 7/1988. (VIII.1.) IM rendelet (Vhr.) 3. § (2) bekezdése értelmében a jogellenesen Magyarországra hozott gyermek visszavételére irányuló nemperes eljárás lefolytatására kizárólag a Pesti Központi Kerületi Bíróság illetékes.

A gyakorlatban gyakran előfordul olyan eset, amikor a szülő a gyermek jogellenes Magyarországra hozatalát vagy itt tartását úgy igyekszik törvényesíteni, hogy a gyermek nála történő elhelyezése iránt azonnal bírósági eljárást kezdeményez. Ennek a próbálkozásnak állít gátat a Hágai Gyermekelviteli Egyezmény 16. cikke, amely elbírálást biztosít a gyermek visszaadására irányuló eljárásnak a szülői felügyeleti jog érdemét érintő eljárással szemben. A Kúria állásfoglalása szerint, ha az Egyezmény alapján gyermek visszavitele iránt eljárás van folyamatban, a bíróság a szülői felügyeletet érintő perben semmilyen olyan intézkedést nem hozhat, amely az Egyezmény céljával ellentétes. Ha a visszavétel iránt a Központi Hatóságon keresztül érkezik kérelem, az IM erről hivatalból értesíti a perben eljáró bíróságot az Egyezménnyel ellentétes intézkedések megakadályozása érdekében. Célszerű lenne ilyenkor, ha a bíróság a gyermek elhelyezési per tárgyalását felfüggesztené, addig az időpontig, amíg a gyermekelviteli eljárás jogerősen befejezésre nem kerül. Ha ugyanis az Egyezmény alapján hozott döntés szerint nem kerül sor a gyermeknek a szokásos tartózkodási helye szerinti államba történő visszavételére, akkor a magyar bíróság

---

⁴³ Kúria Joggyakorlat elemző csoport: A jogellenesen Magyarországra hozott ...

eljárhat a szülői felügyeleti jogok rendezése tárgyában, feltéve, ha rendelkezik az eljárásra joghatósággal.⁴⁴

A bíróság az eljárást lezáró határozatában, amely elzetesen nem végrehajtható, elrendeli a jogellenesen Magyarországra hozott gyermek visszavitelét, vagy az esetek kisebb számában elutasítja a kérelmező visszavitel iránti kérelmét, és a gyermek szokásos tartózkodási helyéül Magyarországot jelöli ki. Amikor a bíróság kötelezi a jogellenes magatartást megvalósító szülőt, hogy a gyermeket vigye vissza a szokásos tartózkodási helye szerinti államba, akkor a kérelmezettnek meghatározott időpontig kell e kötelezettségének eleget tenni. Ha a kérelmezett önként nem tesz eleget a gyermek visszavitelére irányuló kötelezettségének, akkor a bírósági végrehajtásról szóló 1994. évi LIII. törvény IX. fejezetében, amely a meghatározott cselekmények végrehajtásáról szóló által elírt rendelkezések alapján lehet a bírósági határozatot végrehajtani.⁴⁵

Záró vélemény

A kiskorú gyermek feletti szülői felügyeleti jogok gyakorlásának konkrét tartalma az elmúlt három év óta szélesedett ki és konkretizálódott igazán.

Meglátásom szerint a közel jövőben számíthatunk a jogellenesen külföldre vitt gyermekek számának növekedésével is, amely újabb megoldandó feladat elé állítja a bíróságokat és a hatóságokat. A külföldi ügyek sokasodása a jogharmonizáció gyorsabb és gördülékenyebb folyamatát kívánja meg az Európai Unió tagállamaitól, és azok nemzeti bíróságaitól. Még mindig hosszadalmas és göröngyös az út a külföldi ügyek megoldásában, amin álláspontom szerint sürgős lenne változtatni elsősorban a sérelmet szenvedett gyermekek és a szülők érdekében.

---

⁴⁴ Kúria Joggyakorlat elemző csoport: A jogellenesen Magyarországra hozott í

⁴⁵ <http://www.arsboni.hu/a-gyermek-jogellenes-kulfodre-vitele.html>

FELHASZNÁLT IRODALOM

Boros Zsuzsa, Katonáné Pehr Erika, Kőrös András, Makai Katalin, Szeibert Orsolya: Polgári Jog- Családjog, HVG ORAC ,Lap és Könyvkiadó Kft.,Budapest, 2014.

Gyurkó Szilvia:Rám is gondoljatok. A gyerekközpontú válás lépései, bookline 2015., 48. oldal

Kúria Joggyakorlat elemző csoport: A jogellenesen Magyarországra hozott gyerekek visszavitelével kapcsolatos eljárások vizsgálatára létrehozott joggyakorlat elemző csoport 2013.EI.II.G.1/14. számú összefoglaló véleménye, az összefoglaló véleményt készítette Kőrös András, a joggyakorlat elemző csoport vezetője

Az Európai Bizottság tájékoztató füzet: Különválás nemzetközi családoknál, a gyermek határokon túli, szülő általi jogellenes elvitele, 2014. 1. oldal

Kerpel Éva: Jogellenes gyermekelvitel: meg lehet-e elzárni?, Budapest, Család, gyermek, ifjúság, 2010/3., 17. oldal

Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény

Gyermekek Jogairól szóló, New Yorkban 1989. november 20-án kelt Egyezmény,

Filó Erika és Katonáné Pehr Erika: Gyermeki jogok, szülői felelősség és gyermekvédelem, HVG-ORAC Kiadó, Budapest 2015.

dr. Kozák Henriett: A gyermek szokásos tartózkodási helyének értelmezése a joggyakorlatban, Családi Jog., 2013. 2. szám

dr. Kozák Henriett: Isabel Pape: Internationale Kindesentführung, Könyvismertetés, Családi Jog, HVG-ORAC, XIII. évfolyam, 2015. szeptember,

Wopera Zsuzsanna: Az európai családjog kézikönyve, HVG-ORAC Lap-és Könyvkiadó kft., Budapest, 2012.,

Gyermekek Jogellenes Külföldre Vitelének Polgári Jogi Vonatkozásairól szóló 1980. évi Hágai Egyezmény

Éliás Eszter - Gyengéné Nagy Márta - Jeles Judit ó Kiss Károly ó K rös András ó Krémer András: A bírósági közvetítésr l ó mindenkinek, HVG ORAC Lap-és Könyvkiadó Kft. 2016.

A 7/1988. (VIII.1.) IM rendelet

1991. évi LXIV. törvény a Gyermekek jogairól szóló, New Yorkban, 1989. november 20. napján kelt Egyezmény kihirdetésér l

dr. Kozák Henriett: A gyermek jogellenes külföldre vitelével kapcsolatos eljárások el adás, ELTE JOTOKI, Családjogi szakjogász képzés, 2016. november 18-i el adás

A büntet törvénykönyvr l szóló 2012. évi C. törvény

<http://www.arsboni.hu/a-gyermek-jogellenes-kulfoldre-vitel.html>

www.origo.hu/nagyvilag/20110728-elrabolt-ir-kislany-marasztalta-el-magyarorszagot-a-strasbourgi-birasag.html

europarl.europa.eu/aboutparliament/hu/kozvetito-jogellenes-gyermekelvitel